

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 อุปกรณ์ เครื่องมือ

- 3.1.1 ช้อนตักสารเคมี (Spatula)
- 3.1.2 หลอดทดลอง (Tube)
- 3.1.3 บีกเกอร์ (Beaker)
- 3.1.4 กระบอกตวง (Cylinder)
- 3.1.5 ขวดรูปชมพู่ (Erlenmeyer flask)
- 3.1.6 ขวดปริมาตร (Volumetric flask)
- 3.1.7 หลอดสำหรับปั่นเหวี่ยง (Centrifuge tube)
- 3.1.8 แท่งแก้วคนสารละลาย (Stirring rod)
- 3.1.9 แท่งแก้วดูดและหยดสารละลาย (Dropper)
- 3.1.10 ปิเปตแก้ว (Glass pipette)
- 3.1.11 ไมโครปิเปต (Micropipette) ขนาด 20, 200, และ 1,000 ไมโครลิตร
- 3.1.12 Tips สำหรับปริมาตร 20, 200, และ 1,000 ไมโครลิตร
- 3.1.13 ถังเพาะปลูกพืชขนาด 14.5 x 20.5 x 7 เซนติเมตร
- 3.1.14 กระจกพลาสติกขนาด เส้นผ่านศูนย์กลาง 15 เซนติเมตร ความสูง 12 เซนติเมตร
- 3.1.15 กระดาษกรอง (Paper filter)
- 3.1.16 แผ่นกรอง (Membrane filter: Pore size 0.2 และ 0.45 μm) (Schleicher & Schuell, Germany)
- 3.1.17 คิวเวท (Cuvette)
- 3.1.18 ถ้วยอลูมิเนียม (Aluminium can)
- 3.1.19 ถ้วยกระเบื้องเคลือบ (Crucible)
- 3.1.20 ตู้ดูดควัน (Hood)
- 3.1.21 โถดูดความชื้น (Desiccator)
- 3.1.22 เวอร์เนียแคลิเปอร์ (Vernier calipers)
- 3.1.23 เครื่องวัดความเป็นกรด-ด่าง (pH meter, Consort Model C830, Turnhout, Belgium)
- 3.1.24 เครื่องชั่งอย่างหาบตนิยม 2 ตำแหน่ง (Balance, Denver Instrument Model TB4002, Colorado, USA)

- 3.1.25 เครื่องชั่งทศนิยม 3 ตำแหน่ง (Balance, AND Model GF-300, Tokyo, Japan)
- 3.1.26 เครื่องชั่งละเอียดทศนิยม 4 ตำแหน่ง (Balance, Mettler Toledo Model AB 204-S, Greifensee, Switzerland)
- 3.1.27 เครื่องเขย่าผสมสาร (Vortex mixer, Vortex-Genie-2, New York, USA)
- 3.1.28 อ่างเขย่าควบคุมอุณหภูมิ (Water bath shaker, MD900 – N, Schwabach, Germany)
- 3.1.29 เครื่องปั่นเหวี่ยง (Centrifuge, Hettich, Universal 320/320R, Tuttlingen, Germany)
- 3.1.30 ตู้อบ (Hot air oven, Heraeus Model D-63450, Hanau, Germany)
- 3.1.31 เครื่องวัดค่าการดูดกลืนแสง (Spectrophotometer, Perkin Elmer, Lambda EZ 201, Massachusetts, U.S.A.)
- 3.1.32 เครื่องทำแห้งสุญญากาศ (Vacuum oven, Isotemp, 282A, California, USA)
- 3.1.33 เครื่อง HPLC (Shimadzu, LC20AB, Kyoto, Japan)
- 3.1.34 เครื่องสกัดไขมัน (Soxhlet extractor, Buchi Model 810, Flawil, Switzerland)
- 3.1.35 เครื่องย่อยโปรตีน (Digestion unit, Buchi Model K-424, Flawil, Switzerland)
- 3.1.36 เครื่องกลั่นวิเคราะห์ปริมาณโปรตีน (Distillation unit, VELP Scientifica, Model UDK 132, Milano, Italy)
- 3.1.37 เตาเผา (Muffle furnace, Carbolite Model CWF1200, London, England)
- 3.1.38 เครื่องวัดสี HunterLab (Ultrascan XE/IX7, Hunter Association Laboratory, USA)

3.2 สารเคมีและวัตถุดิบ

- 3.2.1 กากเมล็ดสับคั่วสกัดน้ำมันออกโดยใช้วิธี screw press ได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัท ลัดดา จำกัด
- 3.2.2 เชื้อรา ได้แก่ *Aspergillus niger*, *Aspergillus oryzae*, *Rhizopus oryzae* และ *Rhizopus oligosporus* เก็บบน Potato Dextrose Agar (PDA) ที่อุณหภูมิ 4°C (จากภาควิชาจุลชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)
- 3.2.3 โปรตีนสกัดทางการค้า (Bio Life M80; Protein hydrolysate spray dried powder 80% w/w, Suboneyo Chemicals Pharmaceuticals, Maharashtra, India) ได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัท ลัดดา จำกัด
- 3.2.4 ปู๋ยูเรีย (46-0-0) ได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัท ลัดดา จำกัด
- 3.2.5 เมล็ดคั่ว ได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัท ลัดดา จำกัด
- 3.2.6 เมล็ดพันธุ์พริกยักษ์สายพันธุ์แคลิฟอร์เนียวันเดอร์ (บริษัท เจียใต้ จำกัด)

- 3.2.7 Acetic acid (Merck, Darmstadt, Germany)
- 3.2.8 Acetonitrile HPLC grade (Fisher scientific, Charnwood, UK)
- 3.2.9 Blood erythrocyte suspension (clinag, Bangkok, Thailand)
- 3.2.10 Boric acid (Univar, Sydney, Australia)
- 3.2.11 Bovine serum albumin (Fluka, Switzerland)
- 3.2.12 Casein (Sigma, Steinheim, Germany)
- 3.2.13 Copper sulfate; CuSO_4 (Ajax Finechem, Taren Point, Australia)
- 3.2.14 Ethanol (Merck, Darmstadt, Germany)
- 3.2.15 Ethyl acetate (Merck, Darmstadt, Germany)
- 3.2.16 Ferric chloride; $\text{FeCl}_3 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ (Fisher Chemicals, Leics, UK)
- 3.2.17 Folin-Ciocalteu reagent (Carlo Erba, Rodano, Italy)
- 3.2.18 Glucosamine (Sigma, Steinheim, Germany)
- 3.2.19 Hydrochloric acid (BDH, Bristol, England)
- 3.2.20 Methanol (Merck, Darmstadt, Germany)
- 3.2.21 Methyl red (Fluka, Switzerland)
- 3.2.22 Methylene blue (Fluka, Switzerland)
- 3.2.23 N- α -benzoyl-DL-arginine-p-nitroanilide; BAPNA (Sigma, Steinheim, Germany)
- 3.2.24 *p*-dimethyl amino benzaldehyde (Ajax Finechem, Taren Point, Australia)
- 3.2.25 *p*-anisaldehyde (Sigma, Steinheim, Germany)
- 3.2.26 Potassium sulfate; K_2SO_4 (Ajax Finechem, Taren Point, Australia)
- 3.2.27 Potato dextrose broth (Lab-scan, Ireland)
- 3.2.28 Sodium chloride; NaCl (Merck, Darmstadt, Germany)
- 3.2.29 Sodium phytate (Sigma, Steinheim, Germany)
- 3.2.30 Sodium hydroxide; NaOH (Merck, Darmstadt, Germany)
- 3.2.31 Sodium carbonate; Na_2CO_3 (Ajax Finechem, Taren Point, Australia)
- 3.2.32 Sulfosalicylic acid (Sigma, Steinheim, Germany)
- 3.2.33 Sulfuric acid (Merck, Darmstadt, Germany)
- 3.2.34 Trichloroacetic acid; TCA (Sigma, Steinheim, Germany)
- 3.2.35 Trypsin enzyme (Sigma, Steinheim, Germany)

3.3 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

- 3.3.1 การศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของกากเมล็ดสบู่ดำ (ภาคผนวก ก)
- 3.3.1.1 การวิเคราะห์ค่า pH (AOAC, 1995)
- 3.3.1.2 การวิเคราะห์ปริมาณความชื้น (AOAC, 1995)
- 3.3.1.3 การวิเคราะห์ปริมาณโปรตีน (Kjedahl method and Lowry method; AOAC, 1995)
- 3.3.1.4 การวิเคราะห์ปริมาณไขมัน (AOAC, 1995)
- 3.3.1.5 การวิเคราะห์ปริมาณเยื่อใย (AOAC, 1995)
- 3.3.1.6 การวิเคราะห์ปริมาณเถ้า (AOAC, 1995)

3.3.2 การศึกษาสารพิษและสารต้านคุณค่าทางโภชนาการในกากเมล็ดสบู่ดำ

- 3.3.2.1 การวิเคราะห์ปริมาณ phorbol ester ในกากเมล็ดสบู่ดำ (Saetae and Suntornsuk, 2010b)

ชั่งกากเมล็ดสบู่ดำ 1 กรัม ลงใน flask เติม 90% ethanol 3 ml เขย่าด้วยเครื่อง shaker ความเร็วรอบ 150 rpm นาน 5 นาที จากนั้นกรองสารละลายด้วยเครื่อง vacuum pump โดยใช้กระดาษกรอง Whatman no.1 เก็บสารละลายส่วนใสใน beaker และดูดส่วนกากเมล็ดสบู่ดำที่ติดอยู่บนกระดาษกรอง ผ่านการสกัดตามขั้นตอนการเติม 90% ethanol เขย่าด้วยเครื่อง shaker และกรองสารละลายอีก 3 ครั้ง เก็บสารละลายส่วนใสทั้งหมดรวมกัน ระเหย ethanol จากสารละลายส่วนใส ด้วยเครื่อง vacuum oven จนกระทั่งเหลือ residue เป็นของแข็งติดกัน beaker เติม methanol 5 ml ลงใน beaker ใช้แท่งแก้วคนให้ของแข็งละลาย นำสารละลายที่ได้มาวิเคราะห์ด้วย HPLC โดยใช้ reverse phase column chromatography (inertsil® ODS-3, 4.6×250 nm) mobile phase คือ acetonitrile: H₂O (80:20) สารมาตรฐานคือ phorbol 12-myristate 13-acetate วิเคราะห์ที่สภาวะอัตราการไหล 1.3 ml ต่อนาที อุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส ตรวจวัดที่ 254 และ 280 nm และใช้ปริมาตรในการฉีดตัวอย่างวิเคราะห์ 20 μ L

- 3.3.2.2 การวิเคราะห์ปริมาณ phytic acid ในกากเมล็ดสบู่ดำ (Vaintraub and Lapteva, 1988)

ชั่งกากเมล็ดสบู่ดำ 0.5 กรัม ใส่ใน flask ขนาด 250 ml และเติม 2.4% HCl ปริมาตร 10 ml เขย่าด้วยเครื่อง shaker ที่ความเร็วรอบ 250 rpm เป็นเวลา 2 ชั่วโมง กรองสารละลายด้วยเครื่อง vacuum pump โดยใช้กระดาษกรอง Whatman no.1 เก็บสารละลายส่วนใส นำสารละลายส่วนใสปริมาตร 3 ml เติม Wade reagent ปริมาตร 1 ml วัดค่าการดูดกลืนคลื่นแสงที่ความยาวคลื่น 500 nm นำค่าที่ได้หาปริมาณ phytic acid จากกราฟ

มาตรฐาน ทำกราฟมาตรฐานของ phytic acid โดยใช้สารละลาย phytic acid ที่ความเข้มข้น 0-50 $\mu\text{g/ml}$ นำสารละลายความเข้มข้นต่างๆ 3 ml เติม Wade reagent ปริมาตร 1 ml และวัดค่าการดูดกลืนคลื่นแสงที่ความยาวคลื่น 500 nm เขียนกราฟระหว่างค่าการดูดกลืนแสงที่ 500 nm และความเข้มข้นของ phytic acid การคำนวณปริมาณ phytic acid ในหน่วย mg/g dry sample $\Delta\text{OD } 500 = \text{ค่า OD ที่ความเข้มข้น phytic acid } 0 \mu\text{g/ml} - \text{ค่า OD } 500 \text{ ของ phytic acid ตัวอย่าง}$

$$\text{Phytic acid (mg/g dry sample)} = \frac{\Delta\text{OD } 500 \times \text{ปริมาตรกรดที่ใช้สกัด (ml)} \times \text{Dilution}}{\text{Slope} \times \text{น้ำหนักตัวอย่าง (g)} \times 1000}$$

3.3.2.3 การวิเคราะห์ปริมาณ trypsin inhibitor ในกากเมล็ดสบู่ดำ (Liu and Markakis, 1989)

ชั่งตัวอย่างหนัก 2 กรัม ใส่ใน flask ขนาด 250 ml จากนั้นเติมน้ำกลั่น 25 ml เขย่าด้วย shaker ที่ความเร็วรอบ 250 rpm เป็นเวลา 1 ชั่วโมง เติม Tris buffer solution ปริมาตร 25 ml และตั้งทิ้งไว้ 3 นาที กรองสารละลายด้วยเครื่อง vacuum pump โดยใช้กระดาษกรอง Whatman no.1 เก็บสารละลายส่วนใส นำสารละลายส่วนใสที่ได้ (extract solution) ที่แยกได้ไปวิเคราะห์หา Trypsin inhibitor เตรียมตัวอย่างตามตารางที่ 3.1 วัดค่าการดูดกลืนคลื่นแสงที่ความยาวคลื่น 410 nm คำนวณปริมาณสารยับยั้งเอนไซม์ trypsin แสดงเป็นหน่วยของเอนไซม์ trypsin ที่ถูกยับยั้ง (Trypsin inhibitor unit: TIU) ต่อน้ำหนักเป็นกรัมของตัวอย่าง (TIU/g dry sample) ดังนี้

$$\text{TIU/g dry sample} = \frac{(A_b - A_a) - (A_d - A_c) \times 100}{\text{น้ำหนักตัวอย่าง (g)}}$$

เมื่อ A = Absorbance ที่วัดได้

ตารางที่ 3.1 การเตรียมตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์ Trypsin inhibitor

ขั้นตอน	สารละลาย	ปริมาณ (ml)			
		Control		Sample	
		A	b	c	d
1	น้ำกลั่น	1	1	0.7	0.7
2	BAPNA	2	2	2	2
3	ส่วนใสจากการสกัด	-	-	0.3	0.3
4	เอนไซม์ trypsin	-	0.5	-	0.5
อุ่นหลอดทดลองใน water bath ที่ 37°C เป็นเวลา 10 นาที					
5	30% Acetic acid	0.5	0.5	0.5	0.5
6	เอนไซม์ trypsin	0.5	-	0.5	-
ปริมาตรรวม		4	4	4	4

3.3.2.4 การวิเคราะห์ปริมาณ lectin ในกากเมล็ดสับดูดำ (Gordon and Marquardt, 1974)

ชั่งตัวอย่าง 0.5 กรัม ลงใน flask เติม 0.85% NaCl 10 ml เขย่าด้วย shaker ที่ความเร็วรอบ 150 rpm เป็นเวลา 2 ชั่วโมง นำสารสกัดกรองด้วย vacuum pump โดยใช้กระดาษกรอง Whatman no.1 เก็บสารละลายส่วนใสมาวิเคราะห์ เตรียมสารละลายเลือดเพื่อวิเคราะห์ปริมาณ lectin โดยเตรียม blood erythrocyte suspension โดยล้างด้วย phosphate-buffered saline นำไปปั่นเหวี่ยงที่ความเร็วรอบต่างๆ นาน 3 นาที ดูดสารละลายส่วนใสทิ้งไป ด้วย Pasteur pipette ล้างตัวอย่างเลือดซ้ำ 3 ครั้ง เจือจางตัวอย่างเลือดที่ล้างให้ได้ 1% ของเลือด วิเคราะห์ปริมาณ lectin โดยหยดสารสกัด 50 μ l ลงบน microtitration plate และทำ serial dilution อัตราส่วน 1:2 ด้วย normal saline บ่ม plate ที่อุณหภูมิห้องเป็นเวลา 3 ชั่วโมง บันทึกอัตราส่วนที่น้อยที่สุดของเลือดต่อ normal saline ที่ทำให้เลือดเกิดการตกตะกอน

3.3.2.5 การวิเคราะห์ปริมาณ saponin ในกากเมล็ดสับดูดำ (Thiborg et al., 1994)

บดตัวอย่างให้ละเอียด ชั่งตัวอย่างหนัก 0.5 กรัม ลงใน flask เติม 80% aqueous methanol 20 ml เขย่าด้วย shaker ที่ความเร็วรอบ 200 rpm ข้ามคืนด้วยเครื่องเขย่ากรองสารละลายด้วยเครื่อง vacuum pump โดยใช้กระดาษกรอง whatman no.1 เก็บสารละลายส่วนใส ล้างตะกอนด้วย 80% aqueous methanol 5 ml 3 ครั้ง จากนั้นกรองสารละลายและเก็บสารละลายส่วนใส ปรับปริมาตรสุดท้ายให้เป็น 25 ml ด้วย 80% aqueous

methanol นำสารสกัดที่ได้ไปวิเคราะห์ปริมาณ saponin ด้วยวิธี spectrophotometric method โดยดูดสารสกัด 2 ml ใส่ลงในหลอดทดลอง เติมสารละลาย A และ B (ภาคผนวก ค.) อย่างละ 1 ml เขย่าให้เข้ากัน นำหลอดไปบ่มใน water bath ที่อุณหภูมิ 60°C นาน 10 นาที เพื่อให้เกิดสี จากนั้นตั้งทิ้งไว้ให้เย็นนาน 10 นาที วัดค่าการดูดกลืนคลื่นแสงด้วย spectrophotometer ความยาวคลื่น 430 nm ใช้ ethyl acetate 2 ml เป็น reagent blank ใช้ diosgenin เป็นสารมาตรฐาน สร้างกราฟมาตรฐานที่ความเข้มข้นต่างๆของ diosgenin ใน 80% aqueous methanol แสดงผลเป็นค่า diosgenin equivalent

3.3.3 การเตรียมกล้าเชื้อรา

เชื้อรา 4 สายพันธุ์ ที่ใช้ในศึกษาได้แก่ *Aspergillus niger*, *Aspergillus oryzae*, *Rhizopus oligosporus* และ *Rhizopus oryzae* โดยทำการเลี้ยงเชื้อรบนอาหารเลี้ยงเชื้อ PDA ที่บรรจุในขวดแบน แล้วนำไปบ่มที่อุณหภูมิห้อง (30°C) เป็นเวลา 7 วัน ทำ spore suspension โดยใช้ normal saline ที่ผสม 0.1% Tween 80 นับจำนวนสปอร์ด้วย Haemocytometer

3.3.4 การหมักกากเมล็ดสับุดำแบบ solid state fermentation

ซังกากเมล็ดสับุดำ 10 กรัม บรรจุใน Erlenmeyer flask ขนาด 250 ml ปรับความชื้นเท่ากับ 70 เปอร์เซ็นต์ ด้วยน้ำกลั่น ปิดจุกด้วยสำลี นำไปฆ่าเชื้อที่อุณหภูมิ 121°C เป็นเวลา 15 นาที ทิ้งให้เย็น เติม 1 ml ของ spore suspension (1×10^6 spore/ml) คลุกเคล้าให้เข้ากัน นำไปบ่มที่ 30°C เป็นเวลา 7 วัน เก็บตัวอย่างวันที่ 0 และวันที่ 7 เพื่อวิเคราะห์ตามหัวข้อ 3.3.6

3.3.5 การหมักกากเมล็ดสับุดำแบบ Submerged fermentation

ซังกากเมล็ดสับุดำ 10 กรัม บรรจุใน Erlenmeyer flask ขนาด 250 ml เติมน้ำกลั่น 100 ml ปิดจุกด้วยสำลี นำไปฆ่าเชื้อที่อุณหภูมิ 121 °C เป็นเวลา 15 นาที ทิ้งให้เย็น เติม 1 ml ของ spore suspension (1×10^6 spore/ml) คลุกเคล้าให้เข้ากัน นำไปบ่มที่ 30°C ด้วยความเร็วรอบ 150 rpm เป็นเวลา 7 วัน เก็บตัวอย่างวันที่ 0 และวันที่ 7 เพื่อวิเคราะห์ตามหัวข้อ 3.3.6

3.3.6 การวิเคราะห์กากเมล็ดสับุดำหลังการหมักด้วยเชื้อรา

เก็บตัวอย่างกากเมล็ดสับุดำหมักด้วยเชื้อราแบบอาหารเหลวของวันที่ 0 และวันที่ 7 มาทำการแยกตะกอนออกโดยการ centrifuge ที่ความเร็ว 7,000×g อุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 15 นาที เก็บส่วนที่เป็นของแข็งนำมาอบแห้งด้วยเครื่อง vacuum oven ที่ 55°C

สำหรับตัวอย่างกากเมล็ดสับดูดำหมักแบบอาหารแห้งนำมาอบแห้งด้วยเครื่อง vacuum oven ที่ 55°C เช่นเดียวกับตัวอย่างจากการหมักแบบอาหารเหลวเพื่อวิเคราะห์ค่าต่างๆ ดังนี้

3.3.6.1 การวิเคราะห์การเจริญของเชื้อรา

นำกากเมล็ดสับดูดำก่อนและหลังการหมักอบแห้งในตู้อบที่อุณหภูมิ 80°C เป็นเวลา 24 ชั่วโมงจากนั้นวิเคราะห์การเจริญด้วยการวัดปริมาณกลูโคซามีน (ภาคผนวก ค)

3.3.6.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของกากเมล็ดสับดูดำ ใช้วิธีการตามหัวข้อ

3.3.1

3.3.6.3 การวิเคราะห์ปริมาณ phorbol ester ใช้วิธีการตามหัวข้อ 3.3.2.1

3.3.6.4 การวิเคราะห์ปริมาณสารต้านคุณค่าทางโภชนาการ ได้แก่ phytic acid, trypsin inhibitor, lectin และ saponin ใช้วิธีการตามหัวข้อ 3.3.2.2 ถึง 3.3.2.5

3.3.7 การเตรียมน้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำ

3.3.7.1 น้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำจากการหมักแบบอาหารเหลว

เก็บตัวอย่างของเหลวหลังการหมักกากเมล็ดสับดูดำครบ 7 วัน มาทำการแยกตะกอนออกโดยการ centrifuge ที่ความเร็ว 7,000×g อุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 15 นาที เก็บส่วนที่เป็นของเหลว เพื่อทำวิเคราะห์ตามหัวข้อ 3.3.8

3.3.7.2 น้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำจากการหมักแบบอาหารแข็ง

เก็บตัวอย่างหลังการหมักกากเมล็ดสับดูดำครบ 7 วัน โดยกวนกากเมล็ดสับดูดำให้ทั่วกันทั้งพลาสติก ก่อนตักออกมาชั่ง 1 กรัม เติมน้ำกลั่น 10 ml เขย่าทิ้งไว้เป็นเวลา 1 ชั่วโมง นำมาทำการแยกตะกอนออกโดยการ centrifuge ที่ความเร็ว 7,000×g อุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 15 นาที เก็บส่วนที่เป็นของเหลว เพื่อทำวิเคราะห์ตามหัวข้อ 3.3.8

3.3.8 การวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำ (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ค)

3.3.8.1 การวิเคราะห์ปริมาณโปรตีน โดยวิธี Lowry (Lowry et al., 1951)

3.3.8.2 การวิเคราะห์ปริมาณกรดอะมิโน โดยวิธี TNBS (Adler-Nissen, 1979)

3.3.8.3 การวิเคราะห์เอนไซม์ในน้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำ

3.3.8.3.1 Protease (Adler-Nissen, 1993)

ปิเปตตัวอย่างส่วนโปรตีน 1 ml ลงในหลอดทดลองเติม 1% Casein ลงไป 1 ml เขย่าให้เข้ากัน แล้วบ่มไว้ที่อุณหภูมิ 30 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 นาที เติมน้ำ 5% TCA ลงไป 3 ml เขย่าให้เข้ากัน แล้วบ่มไว้ที่อุณหภูมิ 30 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 นาที ปิเปตสารละลาย 1 ml เติมน้ำ 0.4N Na_2CO_3 5 ml ลงไป จากนั้นจึงเติมสารละลาย Folin 0.5 ml เขย่าให้เข้ากัน แล้วบ่มไว้ที่อุณหภูมิ 30 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 นาที นำไปวัดการดูดกลืนแสงที่ 660 nm สำหรับ Blank ทำเช่นเดียวกับตัวอย่าง แต่ใช้น้ำกลั่นแทนส่วนโปรตีนที่เป็นเอนไซม์สำหรับโปรตีนที่มีอยู่ในส่วนอื่น ซึ่งไม่ได้จากการย่อยจากเอนไซม์โปรตีนนั้น หาได้จากการนำส่วนโปรตีนที่เป็นเอนไซม์ไปต้มในน้ำเดือดเป็นเวลา 15 นาที จากนั้นก็ทำการทดลองเช่นเดียวกับตัวอย่าง (เรียกเป็น Control) กำหนดกิจกรรมเอนไซม์จากกราฟมาตรฐานไทโรซีน โดยกิจกรรมเอนไซม์โปรตีน 1 หน่วยหมายถึงปริมาณเอนไซม์ที่เร่งปฏิกิริยาการย่อยสลายเคซีนให้ได้กรดอะมิโนอิสระไทโรซีน ในอัตราเท่ากับ ไทโรซีน 1 $\mu\text{g/ml}$ ในเวลา 1 นาที ภายใต้สภาวะที่ทดลอง

3.3.8.3.2 Phytase (Maria et. al., 2003)

ปิเปตตัวอย่างส่วนโปรตีน 150 μl ลงในหลอดทดลอง เติมน้ำ substrate 600 μl บ่มที่อุณหภูมิ 45 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 10 นาที หยุดปฏิกิริยาด้วยการเติมน้ำ 5% TCA ปริมาตร 750 μl และทำให้เกิดสีด้วย colour reagent ปริมาตร 750 μl นำไปวัดค่าการดูดกลืนแสงที่ความยาวคลื่น 700 nm 1 หน่วยของกิจกรรมเอนไซม์ไฟเตสหมายถึงปริมาณเอนไซม์ที่ใช้ในการทำให้เกิด 1 nmol ของ phosphate อิสระต่อ นาทีในสภาวะทดลอง

3.3.8.3.3 Esterase (Sebastien et. al., 2009)

ปิเปตตัวอย่างส่วนโปรตีน 30 μl ลงในหลอดทดลอง เติมน้ำ 0.1 M Tris – HCl buffer pH 7 ปริมาตร 60 μl เติมน้ำกลั่นปริมาตร 305 μl ทำปฏิกิริยาโดยการเติมน้ำ 20 mM *p*NP – acetate substrate ปริมาตร 5 μl บ่มที่อุณหภูมิ 37°C เป็นเวลา 15 นาที แล้วนำไปวัดกิจกรรมเอนไซม์ด้วยเครื่องสเปกโตรโฟโตมิเตอร์ที่ความยาวคลื่น 400 nm ทำเทียบกับ control โดยต้มเดือดเป็นเวลา 15 นาที และใช้น้ำกลั่นเป็น blank ใช้ *p*-nitrophenol เป็นสารมาตรฐานในการทำกราฟมาตรฐานที่ความเข้มข้นต่างๆ กิจกรรมเอนไซม์เอสเทอเรสหมายถึงปริมาณเอนไซม์ที่ใช้ในการทำให้เกิด 1 nmol ของ *p*-nitrophenol ต่อ นาทีในสภาวะทดลอง

3.3.9 การศึกษาจลนศาสตร์ของการหมักกากเมล็ดสับดูดำด้วยเชื้อรา

คัดเลือกเชื้อรา 1 สายพันธุ์จากทั้ง 4 สายพันธุ์และวิธีการหมักที่เหมาะสมในการลดสารพิษและสารต้านคุณค่าทางโภชนาการของกากเมล็ดสับดูดำมากที่สุด เพื่อศึกษาจลนศาสตร์ของการหมักกากเมล็ดสับดูดำ โดยชั่งกากเมล็ดสับดูดำ 10 กรัม บรรจุใน Erlenmeyer flask ขนาด 250 ml ปรับความชื้นด้วยน้ำกลั่นตามสภาวะการหมัก ปิดจุกด้วยสำลี นำไปฆ่าเชื้อที่อุณหภูมิ 121°C เป็นเวลา 15 นาที ทิ้งให้เย็น เติมน้ำ 1 ml ของ spore suspension (1×10^6 spore/ml) คลุกเคล้าให้เข้ากัน นำไปบ่มที่ 30°C เก็บตัวอย่างทุกวันจนครบ 7 วัน เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสารพิษ สารต้านคุณค่าทางโภชนาการและเอนไซม์ที่เกี่ยวข้อง

3.3.10 การศึกษาการเจริญเติบโตของพืชด้วยน้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำ

3.3.10.1 การศึกษาการเจริญเติบโตของเมล็ดพริก

ศึกษาการงอกของเมล็ดพริก โดยใช้พริกยักษ์ สายพันธุ์แคลิฟอร์เนียวันเดอร์ (California Wonder pepper; *Capsicum annuum*) ทดสอบด้วยน้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำหมักแบบอาหารเหลวที่ความเข้มข้นของกรดอะมิโน 30 $\mu\text{g/ml}$ เปรียบเทียบกับชุดควบคุมได้แก่น้ำกลั่น ปุ๋ยยูเรีย (30 มิลลิกรัมในโตรเจนต่อมิลลิลิตร) โปรตีนสกัดทางการค้า (30 ไมโครกรัมอะมิโนต่อมิลลิลิตร) และน้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำที่ไม่มีจุลินทรีย์ (30 ไมโครกรัมอะมิโนต่อมิลลิลิตร) วางแผนการทดลองแบบ Completely Randomized Design (CRD) จำนวน 8 ชุดการทดลอง ประกอบด้วย

ชุดการทดลองที่ 1 ใช้น้ำกลั่น (Water) เป็นชุดควบคุม
 ชุดการทดลองที่ 2 ใช้น้ำกลั่น (Water) เป็นชุดควบคุม
 ชุดการทดลองที่ 3 ใช้น้ำกลั่น (Water) เป็นชุดควบคุม
 ชุดการทดลองที่ 4 ใช้น้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำที่ไม่มีจุลินทรีย์ (Control) เป็นชุดควบคุม

ชุดการทดลองที่ 5 ใช้น้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำด้วย *Aspergillus niger*

ชุดการทดลองที่ 6 ใช้น้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำด้วย *Aspergillus oryzae*

ชุดการทดลองที่ 7 ใช้น้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำด้วย *Rhizopus oryzae*

ชุดการทดลองที่ 8 ใช้น้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำด้วย *Rhizopus oligosporus*

ทั้งนี้แต่ละชุดการทดลองทำการทดลอง 4 ซ้ำ ซ้ำละ 100 เมล็ด รดเมล็ดพริกด้วยน้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำและชุดควบคุมปริมาตร 30 ml ในวันแรก จากนั้นรดเมล็ดพริกด้วยน้ำกลั่นวันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 5 ml ทุกวันจนครบ 14 วัน บันทึกผลการศึกษาดังวิธี ISTA (ISTA, 1999) ดังนี้

3.3.10.1.1 เปอร์เซ็นต์ความงอกของเมล็ด (Germination percentage)

นำเมล็ดพันธุ์พริกมาเพาะด้วยวิธี Top of Blotter โดยนำกระดาษเพาะเมล็ด 4 ชั้น วางไว้ในกล่องพลาสติกขนาด 14.5x20.5x7 ลูกบาศก์เซนติเมตร จากนั้นวางเมล็ดลงบนกระดาษเพาะเมล็ดจำนวน 100 เมล็ดต่อกล่องและใส่น้ำหมักกากเมล็ดสบู่น้ำหรือชุดควบคุม ปริมาตร 30 ml ในวันแรก ปิดฝากล่องแล้วนำไปวางที่อุณหภูมิห้อง (30 ± 2 องศาเซลเซียส) โดยมีการให้แสงตามธรรมชาติ ทำการรดด้วยน้ำกลั่น 5 ml จนครบ 14 วัน ตรวจนับจำนวนต้นกล้าปกติในวันที่ 14 เปรียบเทียบกับจำนวนเมล็ดทั้งหมด คำนวณเป็นเปอร์เซ็นต์ความงอกของเมล็ด

3.3.10.1.2 เปอร์เซ็นต์การแทงราก (Radicle emergence percentage)

ทำการเพาะเมล็ดเช่นเดียวกับข้อ 3.3.10.1.1 ตรวจนับจำนวนเมล็ดที่แทงราก จนสังเกตเห็นว่ารากยาวออกมาประมาณ 1 มิลลิเมตร มีลักษณะเป็นจุดสีขาว จนถึงวันที่ 14 หลังการเพาะเมล็ดและเปรียบเทียบกับจำนวนเมล็ดทั้งหมด คำนวณเป็นเปอร์เซ็นต์การแทงราก

3.3.10.1.3 อัตราการเจริญเติบโตของต้นกล้า (Seedling growth rate : SGR)

ทำการเพาะเมล็ดเช่นเดียวกับข้อ 3.3.10.1 แต่ไม่มีการให้แสงเป็นเวลา 7 วัน จากนั้นบันทึกจำนวนต้นกล้าปกติ และนำเฉพาะต้นกล้าปกติมาตัดใบเลี้ยงออกแล้วนำส่วนที่เหลือไปอบน้ำหนักแห้งของต้นกล้าหลังอบที่อุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 24 ชั่วโมงแล้วนำมาคำนวณตามสมการ

$$SGR = \frac{DW_{growth}}{No.growth}$$

โดย SGR = อัตราการเจริญเติบโตของต้นกล้า, DW growth = น้ำหนักแห้งของต้นกล้าปกติ และ No. growth = จำนวนต้นกล้าปกติ

3.3.10.1.4 ดัชนีการงอก (Germination index : GI)

ทำการเพาะเมล็ดเช่นเดียวกับข้อ 3.3.10.1 ตรวจนับจำนวนต้นกล้าปกติทุกวันจนครบ 14 วัน แล้วนำมาคำนวณตามสมการ

$$GI = \sum \left(\frac{N}{D} \right)$$

โดย GI = ดัชนีการงอก, N = จำนวนต้นกล้าปกติในวันที่ D และ D = จำนวนวันหลังเพาะเมล็ด

3.3.10.2 การศึกษาการเจริญเติบโตของต้นคะน้า

ศึกษาการเร่งการเจริญเติบโตของต้นพืช โดยใช้คะน้า (*Chinese kale; Brassica oleracea* L. var. *alboglabra* Bailey) ทดสอบด้วยน้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำหมักแบบอาหารเหลวที่ความเข้มข้นของกรดอะมิโน 30 $\mu\text{g/ml}$ เปรียบเทียบกับชุดควบคุมได้แก่ น้ำกลั่น ปุ๋ยยูเรีย (30 มิลลิกรัมไนโตรเจนต่อมิลลิลิตร) โปรตีนสกัดทางการค้า (30 ไมโครกรัมอะมิโนต่อมิลลิลิตร) และน้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำที่ไม่มีจุลินทรีย์ (30 ไมโครกรัมอะมิโนต่อมิลลิลิตร) วางแผนการทดลองแบบ Completely Randomized Design (CRD) จำนวน 8 ชุดการทดลอง เช่นเดียวกับการทดสอบเมล็ดพริก

เตรียมกล้าคะน้าด้วยการเพาะเมล็ดคะน้าในกระบะเป็นเวลา 5 วัน จากนั้นแยกกล้าคะน้าและปลูกลงในกระถาง กระถางละ 3 ต้น แต่ละชุดการทดลองทำการทดลอง 5 ซ้ำ รดน้ำทุกวัน วันละ 2 ครั้ง ครั้งละ 100 ml ในวันที่ 0 ถึงวันที่ 15 และรดวันละครั้งในช่วงเช้า ตั้งแต่ วันที่ 16 จนครบ 55 วัน ทั้งนี้รดด้วยตัวอย่างน้ำหมักกากเมล็ดสับดูดำกับชุดควบคุมทุกๆ 7 วัน ได้แก่ วันที่ 0, 7, 14, 21, 28, 35, 42 และวันที่ 49 ปริมาตร 30 ml เมื่อครบระยะเวลา 55 วัน ทำการตัดผลผลิตทำการบันทึกผลการเจริญด้วยการวัดความสูงลำต้น (Height) ขนาดลำต้น (diameter) น้ำหนักสด (WW) น้ำหนักแห้ง (DW) และวัดสีของใบ ในการวัดสีของใบจะสุ่มใบคะน้าจากแต่ละกระถางที่ทำการทดสอบกระถางละ 3 ใบ (1 ใบที่สมบูรณ์ที่สุดจาก 1 ต้น และเลือกใบที่มีขนาดมากกว่า 2 นิ้วขึ้นไป) วัดสีด้วยเครื่อง color meter โดยใช้โหมด RSIN ในการวิเคราะห์

3.3.11 การวิเคราะห์ทางสถิติ

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน Analysis of Variance (ANOVA) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้วยวิธี Duncan ด้วยโปรแกรม SPSS